

WWW.UNILIB. RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Бр. 17. У Сомбору 15. септембра 1881. Год. XIII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Преплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају малу плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и преплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

ИЗБОР СРПСКОГ УЧИТЕЉА.

Уређење наших црквено-народних одношаја, који сада постоје, извршено је као што је познато у либералном духу, који је од шездесетих година овамо преко стекао код свију културних народа, па и у српском Сав наш јаван живот за последњих двадесет година борба је између либерализма и конзерватизма, који је последњи силом закона напредовања морао да подлегне. Саборска заседања на крају шездесетих и у почетку седамдесетих година дисала су већ кроз либерализмом. Њихова је заслуга, да је учињен крај неодређености и самовољи, која је догле у нашем црквено-народном животу владала. Инститиције, које су тада створене, пружиле су оностраном нашем народу могућност, да напредује и да се сувремено развија. Дакако да није свуд и у свачем при стварању тих установа права мера погођена, у журби стварања увукоше се гдекоје нецелисходности, које је искуство доцније на видело изнело и које се морају да замену целисходнијим наређењима. Већ сабор од г. 1879. латио се тог посла, а сабор, који нам предстоји, имаће у том погледу још много више да уради.

И школска уредба од г. 1872. дело је либерализма. При донашању исте била је намера законодавчева, да се школи даде оно место у народном животу, које јој пристоји по њеној важности и да се учитељски сталеж у што повољније прилике постави. Али сувишно бојазан, да се нигде не одступи од принципа либералности, учинила је, да школска уредба није испала у прилог те родољубиве намере. Њена је капитална погрешка, што је хтела начело самоуправе да протегне и на школско поље. Школа није имала од тог никакве користи, а учитељству је тим

нанесена огромна штета. Избор учитеља предали су §§ 66—68. школске уредбе скоро неограничено у руке црквено-школским општинама, јер епархијски школски одбор може да одбаци изабраног само онда, ако нема прописане способности. Компетенту, који је свршио препарандију с отличним успехом, не даје закон никакво првенство, кандидат са најгором „довољном“ квалификацијом важи пред законом исто толико колико он. Избор учитеља бачен је тако на поље кортешовања, и пракса је показала да добар род и издашап алдумаш у већини случајева више вреде него најбоља сведочба из учитељске школе.

Либерално школско законодавство провело је своје основно начело тако далеко, да је право избора предало општинама и у том случају, кад дотична школа добија помоћ из народног фонда. Како је неоправдапа и штетпа толика уступка и колико је места уступљено пристрасности у широком оквиру законског наређења, показала је — да не идемо далеко — једна од наших најпрвих општина, која је изборима по том закону напела љуту рану једном од наших најважнијих завода. Кад таке ствари могу да се догађају по варошима, шта можемо онда да очекујемо од сеоских општина? Когод познаје наш народ по селима, зна колико је мало код њега смисла и разумевања за школу. Борба за насušни хлеб не да му главе дићи, васпитање деце последња му је помисао, а о општем благу човечанства не води он бригу. Како ће таке руке да подигну школу и да јој зајамче њено напредовање! Ваља само погледати у мотиве при учитељским изборима. „Наше дете“ истиче се ту међу првима. И нежењеп кандидат је високо на цени, а што више деце има компетенат, у толико горе по њега. Не ваљаност и вештина, спољашне прилике — те решавају. Простор овог листа неби био довољан, да се опишу све неприлике, сва понижења, којима су изложени просиоци за учитељска места, а све у оквиру школске уредбе, која је свако право дала општинама, а учитељима само илузорне заштите.

Шта све може да искуси компетенат за српско учитељско место, показује особито јасно један случај, који се ових дана догодио. Црквено-школски одбор у Вел. Гају расписао је стечај за учитеља. Пошто је то једно од бољих места, пријави се за исто и г. П. Т., који је препарандију у Сомбору свршио и две године као учитељ служио. Срећа се на њега насмешила и он буде изабран. Званично је о том извештен 5. јула о. г. и

позван је, да што пре оде у Вел. Гај, да прими своје место. Услед тога преда г. П. Т. резигнацију на своје досадање место, па које је одмах и стечај расписан; ствари, што их је имао, (он је човек ожењен) распрода и већ је био на скоку, да се крене у Вел. Гај, а петом му стиже отуд званична бурунџија, која је сувише карактеристична, а да је целу не саопштитемо:

„Господин учитељу! Ево вам на знање дајемо, шта се са овом нашом чесном конзисторијом збило.

„Наш Г. Владика није код куће, већ је у меадију на купатло, па се сједница и без њега свршила, и то овако: у место Г. Владике заступао је пречесњејши Г. Протопресвитер Ф. Трапдафиловић и о нашој ствари закључише са Г. Митом Долгом Школ. Референтом овако: да пошто код нас привремени одбор постоји, то да се као што је и наређено од чесне конзисторије још месеца Јуна скупштина нова изабере, па да се ови исти ваши Атестати т. ј. свију кандидата, код скупштине поднесу, и скупштина да једног кога оће изабрати.

„Даље оћемо и ово да вам навестимо, да се овај наш учитељ привр. здраво јако узда даће да буде он изабрат, а он као што знате да никаква права нема, већ је он занатлија т. ј. шустер, мајстор, родом из избишта грап. а на против, никаква екзамената са децом није до данас показао, а служи у нашој општини од Новембра м. 1880. год. и све до данас, па евога улази и у другу школску год. то је на жалост нашу, а српску погрду, да код нас толика плаћа иде, и све у залуд.

„Сотим г. учит. будте уверени, па ако вам је могуће да би могли ви дигод боље за ову неправедну ствар извидити, као што сте ви прави учитељ, а не које како, то би добро било, а ми можемо онет, ако то Бог с нама. — Има сваки човек не само један пут. Примте поздрав од сл. општ. У Вел. Гају 21. Августа 1881. год. Јаков Мандић Привреми Председник. Ж. Пајић перовођа.“

Тако сл. општина уз философски финале и поздрав одказује г. П. Т. његов избор, јер има погодније лице. Каква недостојна игра са учитељем! Ко ће да накнади штету г. П. Т., што ју је услед тога имао и ко му може зајамчити, да ће моћи сад да добије друго место? Па није то једини случај у нашој школској самоуправи. Ко је пажљиво пратио у овом листу извештаје о седницама школског савета, могао је видети, како су тако више учитеља лишени својих места, што су општине пе-

коректно стечајеве расписале. Компетенти не могу то у напред да знају, и тако учитељ ни крив ни дужан мора да страда, а општина, која је виновник свега зла, пролази читавих леђа!

На жалост ни нов предлог за школску уредбу неће излечити зло, које постоји. Он ипак захтева, да се при избору пази што више на боље оспособљење, али таком пространом стилизацијом неће се постићи, што се намерава. Нов предлог даје шта више општинама још и то право, да могу за прве две године службе учитеља и *кратких учитељ* да отпуштају. Због тог није ни анкетна комисија могла да одобри дотичне параграфе. Предлагано је да општина *мора* да узме обзир на способност, иначе да се избор не потврђује, а пало је и мишљење, да стечајеве не расписује месни школски одбор, него епархијски, који би општинама подносио тројну кандидацију.

Али све су то половне мере, које не могу да зајамче напредовање школе. Учитеље ваља потпуно ослободити зависности од простака, јер та зависност уништава углед учитељски и убија му сав ауторитет. Без тога неће моћи учитељ да врши свој позив одано и пожртвовано и та потчињеност је зацело много гора него пређашње старешинство окружних управитеља. Избор учитеља ваља дати у руке власти, која својом одговорношћу, својим стручним знањем и општом интелигенцијом пружа гаранције, да ће се исти обављати у интересу школе. Тада неби могло да буде избора без обзира на праве потребе дотичног места и на трајну корист и самог просиоца; неби могао тада да дође младић, чим сврши препарандију, као самосталан и једини учитељ у месту, које треба јачу снагу, него би му се пружила прилика, да се најпре уз старијег друга привикне и упозна са дужностима свог позива. Исте прилике као сада код нас постојале су и у Србији до год. 1857. и све до тога доба не приказиваше школе тако рећи никаквог напредка. Тек пошто је избор учитеља и унутрашњи надзор одузет општинама, окренуле су се ствари на боље и Србија, ма да и тамо имају још многе ствари да се поправе, може већ данас с поносом да погледа на своје народне школе и стање свог учитељства. Ни нама овде нема другога излаза. Тим путем доћићемо до добре дисциплине у учитељству, а упоредо са тим подићићемо и углед учитељског staleжа, који је претерани либерализам и нехотиче тако осетљиво поткопао.

М. П.

ХУМОР У ШКОЛИ.

Од Владимира Красића.

Живот је човечији борба без престанка. Колико беда и невоља мора човек да преметне преко брижне главе своје за краткога живота свога! Прелећемо ли мислима и најсрећније доживљаје своје, наилазимо на многе жалосне моменте, који нам загорчаше баш какав слатак залагај. Отуда она песникова реч: „Чашу меда још нико не пио, што је чашом жучи не загрчи (П. П. Њ).“ Али „чаша жучи иште чашу меда,“ те, често пута, иза највеће невоље дође нам срећа из ненада. — А шта нам најлакше може да замедља живот? Шта нам у тренутку може да разбије бригу и разведри намргођено и поозбиљено чело, да нам развуче за уздах приправљена уста? Без сумње *хумор*. — Он се у животу људском појављује у разноликим облицима. Час се појави у каквој досеци, доскочици или пословици, час онет у загоници, песмици, питалици и тако даље; а где год се појави, свугде нађе захвална друштва.

Хумор је људски другар од памтивека. Док год устраје весеља и радости, туђе и жалости, не ће никада бити оскудице ни на изразима за њих. А веселити се с веселим, тужити с тужним, тенити ожалошћенога — на та нас дела света наша православна вера позивље.

Кад погледамо у прошлост, видећемо, да је хумор био мио гост и код старих класичних народа, јер га находимо и у њиховој литератури, где чини двоструку службу: развеселава срца и гади народу рђаве навике. Тако је у Грчкој живео између 427. и 388. год. пре христа *Аристофан*, који својим шаљивим играма исмеваше мане својега времена. Знаменито су му дело *Облаци*. Ту се излажу подсмеву софисте и њихова школа, па и Сократ, који се, веле, и сам слатко насмејао, кад је гледао сцену, у којој он долази.

Код Римљана налазимо многе, који се бавише хумористичком књижевности. Споменућемо само *Теренција*. Његове шаљиве игре врло су радо читане по школама кроз цео средњи век. Умр'о је од жалости, што му је море прогутало 108 шаљивих игара.—У средњем веку је љувен *Бокачио*, рођен 1313. Од њега је Лесинг позајмио ону приповетку о три прстена у своме *Натану*. — Још љувенији је *Сервант*; он се родио 1547. год. У битци код Лепанте изгуби леву руку, падне у руке корзарима и, ослободивши се ропства, дође у св'ју постојбину, где се посветио песничтау. Његово мајсторско дело је *Дон Кихот*, које је пуно драгоценог хумора, те ће још многе у најбоље расположење доводити. Највећи драмски песник енглески, а и светски, *Шекспир*, рођен 1564. — био је омиљен свуда и свакоме, особито краљници Јелисавети, као што су му и дела омиљена са својих бистрих пошалица.

Знаменити представници немачке хумористичке књижевности јесу: *Фишарт*, говорник *Абрахам де Санта Клара*, *Жин Паул* и многи други.

Од производа свежег хумористичког правца особиту пажњу заслужује *Поли Алис*. То је пиз новела, у којима се приповеда, какве враголије може један пона да тера. Ево једног примера. У Паризу пријави се на двору и каже, да уме врло лепе слике да слика; али само их може

видети онај, ко је законито рођен. Краљ му даде једну велику салу и новаца, колико је заискао. Амис је добро јео и пио, али није ништа сликао. Кад је дошло време, да слике прикаже, искупе се сви дворани у сали, и Амис почне краљу тумачити редом слику за сликом; а овај, и не видећи ништа, хваљаше скупа с краљицом и осталима вештину Амисову — сви, да како, из страха, да не би изашли на срамотан глас, е су незаконито рођени.

Сад да пређемо на српску хумористичку књижевност. Овде нас понајпре сусреће шаљивчина *Мат. Ант. Рељковић*, рођ. 1732, са својим свуда познатим *Сатиром*; у тој књизи сатир пева Славонцу, оштро га корећи због његових рђавих обичаја и навика; а после опет отпева Славонац сатиру, побијајући га и износећи лепоту земље и боље стране народног карактера. Та је књигâ више пута прештампована, а радо се чита и данас. — На крају прошлога века светле послови философа српског и пијонара новије српске књижевности, *Доситија Обрадовића*, рођ. 1739., коме остаје велика и трајна заслуга у сва времена, што је високу науку и вечне истине умео изнети пред свој српски народ у простој дикцији и прикладном хумору, — који готово сва дела његова провејава, — према природи народа нашега, те је и то био један узрок, да се Доситијева дела тако брзо, као на „крилима ветровим“ пронесоме по српском свету, утичући благотворно на образовање и поправак народа. Доста је да поменемо његово дело „Живот и прикљученија.“ Колико дивотних поука о васпитању налазимо у тој књизи; а фини хумор је у њој она спона, која читаоца мило веже за ту књигу, док год је не прочита. Ко ће икада да забрави ону епизоду из његова школовања у Чакову, ону „чмерну формулу,“ кад му је учитељ грчког језика повикнуо: „положи!“ Његово ударање оштром сатиром на празноверице и немар за просвету народну помиње и песма, да је знао

„Рашибават' унијија мраке,

Ругати се пуком сујеверју.“

Отац народног позоришта и народне драме је *Ј. Ст. Поповић*. *Лажа и паралажа*, *Тврдица*, *Зла жена* и *Покондирена тиква*, не ће никада остарити, остаће свакад драга лектира и стару и младу. — Једна од младих снага, што даваше лепе паде за хумористичке послове, беше рано преминули *Коста Трифковић*. Послови су његови свакоме добро познати. — Знатне хумористе, што, на радост нашу, данас живе, јесу: др. *Змај-Јован Јовановић* и др. *Влија Ошановић* — *Абуказем*. — З. Ј. Јовановић, кога је пре десет година Ст. Новаковић у својој „Историји српске књижевности“ обележио као првог хумористу, развио је тако обилат и извртан рад на пољу хуморист. књижевности, да му треба тражити пара и у страниј књижевности; то нам сведочи „Змај“, „Комарац“ и ето сада „Стармали“ и „Певанија“, из које сетимо се само песама: *Билдун и Славе у Даниубоци*. — Абуказем пак није мање срећан у вицу и свежем хумору. Његове „Шетње по Новоме Саду“ читаће се с највећом насладом, док год читалаца устраје.

У вештини се хумору такође поклања велика пажња. Осим хумористичких слика, н. пр. оних, што се већ по многим бољим кућама у де-

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

чијим собама могу видети, у Монакову се од неког времена приређују нарочите хумористичке слике, које се поклањају и показују деци у школи и код куће, да им чине веселје и радост. Познате су под именом „Münchener Bilderbogen.“ (Свршиће се.)

ЗЕМАЉСКА УЧИТЕЉСКА СКУПШТИНА У БУДАПЕШТИ.

Седнице ове скупштине (в. III. л. с 223) трајале су од 12. до 18. авг. по новом, а држане су у земаљској саборници. Првог дана изабран је за председника Емерих Бикеи, који је од 188 гласова 112 добио. Исти се у подужој беседи захвалио на избору и констатовао је са задовољством, да су и верозаконске учитељске корпорације послале своје заступнике, те се по том може скупштина с пуним правом да назове репрезентативна скупштина. Говорник сећа на дух Етвешов, који је на истом месту, на ком се састала ова скупштина, створио школеки закон, те жели, да скупштински закључци дишу тим духом. Као први предмет за расправу износи „Пословни ред.“

Другог дана (13. авг.) изабрана је најпре денутација, која ће се захвалити министру, што је сазвао учитељску скупштину. Пошто је иза дуге дебате примљен пословни ред, разделила се скупштина у 7 секција: 1. педагошку (преде. Алексе Петерфи), 2. дидактичку (преде. Јос. Сенте), 3. секцију за школски зашт (преде. Елек Шинош), 4. секцију за учила (преде. Карло Варади), 5. секцију за Етвешов фонд (преде. Јос. Тот), 6. секцију за организацију учитељских задруга (преде. Фрања Цирфус) и 7. секцију за школске књижице и т. д. (преде. Ј. Гашнар).

Иза тог држали су председници под председништвом Е. Бикеи-ја конференцију, да установе ред, у ком ће се секције састајати у своје седнице. Друга секција претресала је слаборат Ј. Береца о „Настави мађарског језика у немађарским школама, а шеста предлог Ј. Гебла о „организацији учитељских задруга.“ Четврта секција већала је о подизању жупанијских школеких музеја и прихватила је предлог свог председника, да се у свакој жупанији помоћу учитељских задруга оснују школски музеји.

Трећег дана била је недеља, те су радиле само секције. Четвртог дана (15. авг.) прешло се истом на прави рад. Прво се приступило питању о *онетовним школама*. Дотична секција (6.) поднела је о том питању овај предлог: „*Онетовничари да се разделе у 3 групе: 1. у таке, који су већ свршили 6 основних разреда; 2. у оне, који нису све свршили и 3. у таке, који нису никако настављани у школи. Наставна циљ је различна 1. за сзоску, 2. за градеку младеж. Наставна циљ се састоји 1. у присвајању знања потребних за практичан живот и 2. у проширењу основног знања.*“ Иза живе дебате прими се предлог секције уз додатак Петровчев, да се путем министарства позову учитељске задруге, да израде према месним околностима наставне планове за онетовнице и да их пошљу идућој учитељској скупштини путем припремног одбора.

После тога узета је у претрес теза о *школским музејима*. Секција предлаже, да се у свакој жупанији помоћу учит. задруга подигне по један музеј, у ком би се налазила како пређашња учила тако и ова, која су сад за препоруку, даље природни производи жупаније у сировом и обра-

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ђеном стању, који би се имали набавити путем сабирања и задружних прилога. Управа музеја да се преда одбору, који ће изаслати учитељске задруге.“ После дуже дебате примљена је та теза.

Петог дана (16. авг.) дођоше на ред *школске штедионице*. Референт секције био је Петерфи. Иста предлаже да сваки учитељ заведе установу школске штедионице у својој школи (разреду) и да у том и сам добрим примером предходи ученицима; нека привикне децу, да не улажу само новац, што им се поклони, него и онај, што га заслужи радом; у вишим разредима нека сами ученици рукују новцем, али надзор да прими на себе учитељ, да новце недељно на прилод даје, интересе да раздељује међу уложнике, вадеће новца да допусти само уз дозволу родитеља и да сваке године саопштава искуство, што га је стекао, путем своје задруге централном одбору. Референт Петерфи ресумује гласове, који су подизани за и против школских штедионица, аргументе, који се чују pro и contra о штедњи особито обзиром на домаће прилике и назоре и нарочито програде, који се подижу са педагошког гледишта, а главно је што мереају, да деца још у школи уче да познају вредност новца и да учитељ манипулише новцем у школи. Прешав на одбрану предложене тезе суди говорник, да школске штедионице могу да буду исто тако корисне као и опасне као и палица у руци учитељевој. Мудро употребљене могу да буду обе од користи; у руци невешта учитеља биће обоје на штету. Школске штедионице нису обавезне, нека се због тог сваки упозна са том установом и нека их уведе, ако налази да је он и земљиште за то згодно. Теза та дала је повод дугој жестокој дебати, али је ипак најпосле примљена као што је предложена. Идућа теза о уважању школских и народних библиотека (реф. Ј. Ванфи) примљена је без дебате. За то се у толико већа дебата изродила, кад дође на ред питање о Етвешовом фонду. Закључено је, да док се не дође до споразума са извршним одбором последње слободне учитељске скупштине, који сад рукује тим фондом, да се дотле земаљска скупштина заузима за унапређење Етвешовог фонда и да у том смислу управу проглас на учитељске задруге и корпорације у земљи.

(Наставиће се.)

УЧИТЕЉСКА СКУПШТИНА ПОДЖУПАНИЈЕ ВУКОВАРСКЕ.

(Свршетак.)

Исти дан т. ј. $\frac{8}{8}$ п. н. предузимана су практична предавања из рачуна и теловежбе. Из рачуна узети су примери са више именованим бројевима а предавао је најпире г. Милко Луцарић учитељ у Илачи. Он је узео рачун о времену и то: сабирање и одузимање, а после њега наставио је предавање г. Хржић учитељ у Вуковару. Исти је узео примере из декадичне еистеме нових мера а радио је множење и делење. Пошто су гг. предавачи сами рачунали и сами на питања одговарали — и пошто су се уз то слабо и приправили, то је скупштина оценила њив рад са оценом „прилично.“ (Разуме се да је за трајања предавања било огромних примедба од стране присутних слушаоца.)

По довршеном предавању из рачунства, упути се свеколико учитељство на недалеко налазеће се старо-вуковарско вежбалиште, где је г.

Никола Љ. Мештеровић учитељ у Бачинци расправљао тему „о теловежби у пучкој школи. Он се је подуже задржао код саме теорије и у истој споменуо и описао: историју теловежбе у опште а педагогијске специјално, врсте теловежбе, материјалну и формалну цел пед. теловежбе, начела и поступак при истој, вежбалиште покривено и просто, варошко и сеоско, групирао саме вежбе, затим их описао и најпосле споменуо најнужније апарате за теловежбу. По довршеној теорији наставио је практичан рад са вуковарским ученицима III. и IV. разреда, а узео је све просте вежбе. После су наставили предавање: г. Лука Полић уч. у Кукојевци о редовним вежбама и вежбама на ручама и брвну, г. Штиглмајер учитељ у Нуштру — скок у даљину и у висину и најпосле г. Хекман учитељ у Богдановци о вежбама на пречи и о пењању. Само предавање трајало је до под саму ноћ — што је порадило, да се је седница закључила и за $\frac{9}{8}$ заказала.

У трећој седници било је на дневном реду питање о „саморадњи,“ које гласи: „Којим се начином унапређује саморадња ученика.“ Известитељем тога питања био је г. Кохарић учитељ у Товарики, који је у подужем говору разлагао важност и начин, којим се најбоље и најлакше утврђује саморадња ученика. По довршеној расправи предложио је своје резолуције, о којима је расправа за другу седницу одгођена.

После овога прешло се је на практ. предавање о зраку и његовом тлаку, које је г. Кастићерова учит. у Илоку помоћу физ. апарата врло добро извела. По довршеном предавању саопштио је скупштини г. претседник неке своје примедбе, које је приликом прегледања школа опазио, а уједно је показао начин и пут, којим ће се исте у будуће поправити моћи. Примедбе је скупштина на повољно знање и равнање узела — и по том буде седница закључена и за по подне 3 сата заказана.

Истог дана после подне саопштено је скупштини решење Вис. зем. владе којим се враћају записници о седницама прошле подж. учит. скупштине — и разделене су књиге о „Ушеницу“ и год. школ. искази. По обављеној раздеои упути се сво учитељство поново на старо вуковарско вежбалиште, где су гг. учитељи Н. Љ. Мештеровић бачиначки, Л. Полић кукојевачки, Штиглмајер нуштарски и Хекман богдановачки — у присуности великог жупана прес. г. Јулија Бубановића са млађим учитељима практично компилиране вежбе извађали а по довршеном предавању седница се је закључила.

У петој седници прочитан је по перовођи Мештеровићу записник прошлих седница, који је од скупштине без примедба примљен и одобрен. После тога упути претседник учитељство како ће ово, — школске одборе најлакше склонити моћи да се набаве физикални и тјеловежбени апарати и замоли исту нека се за најнужније изјави. Скупштина са захвалношћу прима упућество и изјављује се за следеће:

1. Из физике: стакленку са левком, самотег, обичну и савијену теглицу, спојене цеви, Херонову тучку, штрцалицу и мешину (мех.)
2. Из теловежбе: пречу, руче, брвно и најпростије сиправе за скакање и пењање.

После овога настављена је дебата о словници. (Приметити ми је

да је рр. надзорник својим начином порадио да се је до споразума доћи могло). У главном је овако закључено: да се провинцијализми што боље раширите, нејасне дефиниције јаснима замену, материјал сузи а поуке скрате. —

По овом добила је реч гђца Јозефина Шенвалдова изр. уч. у Вуковару, која је извешће о саморадњи допунила, и са резолуцијама г. Кохарића — које су једногласно примљене — потпуно сложила.

После довршене расправе о саморадњи позва претседник, да се изабере одбор, који ће расправни програм за будући учит. састанак приредити, на што буду једногласно изабрана гг. учитељи вуковарски Јосип Брандекер, Илија Митровић, Јосип Конић, Мијо Вујновић, Франьо Хржић, гђца Јозефина Шенвалдова, затим гђца Софија Гајићева учит. у Шиду, г. Ђура Јосић учит. у Шиду, г. Лазаревић учит. у Бршадину и Мештеровић учит. у Бачинци.

Г. Митровић замоли претседничтво у име скупштине да се доидућа скупшт. у Илоку држи, на што је г. председник обећао, да ће у подж. школ. одбору порадици — да се жеља скупштине оствари.

Г. председник изјавив, да су овогодишњој учит. скупштини намењени предмети решени, захваљује учитељству како на многобројној посети, тако и на пожртвовном раду и похвалном понашању учитеља како у држаним седницама тако и изван њих. Препоручив надаље топло међусобну љубав и слогу, неуморан рад у школи и узорно понашање у сваком погледу, те желећ да скупштински рад по школу односно по народну просвету најбољим плодом уроди проглашује скупштину затвореном — што је скупштина са дуготрајним „Живио“ дознања узела и закључни говор пропратила.

Бачинци месеца Августа 1881.

саопштио скупшт. перовођа:

Ник. Љ. Мештеровић,

учитељ.

ПРВИ ЗБОР ГЛАВНОГ ПРОСВЕТНОГ САВЕТА.

На основу закона о уређењу Главног просветног савета сазвао је г. министар просвете и цркв. послова главни збор просветнога савета за дан 12. августа о. г. у Београду. Задатак је тога збора био да претресе предлог г. министра о новом наставном плану за средње школе.

12. августа дошло је на збор (који је држан у сали велике школе) 25 чланова савета.

Збор је отворио г. министар, као председник збора, подужом беседом, у којој је поменуо задатак овога збора и саопштио своје гледиште кога се придржавао у свом предлогу. Нарочито је поменуо, да наша гимназија треба да даје опште образовање, а у вишу гимназију да дође више специјалан и класичан правац; нижа гимназија и нижа реалка да буду једнаке; у вишој гимназији да претежу хуианистички предмети, а у вишој реалци природне науке; да се у средњим школама сви предмети (осим физике) само по један пут предају (а не дванута) у нижим и вишим разредима; да српском језику у I. разреду ваља дати више часова е тога да би се ученици из разних школа изједначили у томе. На послед-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ку казао је да на овом основу ваља израдити наставне програме и према томе треба удешавати школску литературу.

После тога поведен је разговор о начину претреса, те је после подужега већања решено, да се сутра дан отпочне начелна дебата.

13 августа. Пошто је записник јучерашњег састанка прочитан, прешло се на генералну дебату о предложеном наставном плану.

Владимир Карић налази, да овај наставни план није добар: 1) због великог броја часова, 2) што је против жеље већине колегија средњих школа јестаственица ограничена на нижу гимназију, и 3) што је велики број часова дат латинском језику. Разлажући своје мишљење говорио је врло опширно о класицизму, за који каже да је за нас потпуно непотребан. У томе се позивао на енглеског педагога Бена, цитирао је и Монтења и Коменског, који су препоручивали учење матерњег језика. Рекао је, да сада само западна црква одржава латински језик и да се класицизам држи из еснафских разлога и из цијетета, но да су данас пали и последњи бедеми класицизма. Код нас, вели, нико не зна ни латински ни јелински, и имамо врло добрих правника, лекара и наставника, и ништа им не смета што не знају латински и јелински.

Др. Валента брани класицизам, а нарочито латински језик, који је потребан већ због терминологије и који се у западној Европи и у реалкама учи. По том прмећује да јестаственицу треба ставити и у вишу гимназију, и да је немачком језику много часова дато.

Светозир Николајевић примећује да говор Карићев нема цели јер у овом наставном плану класицизам није баш заступљен.

Карић одговара Валенти и Николајевићу.

Милован Маринковић каже, да основну школу са нижом гимназијом треба сматрати као једну целину тако да се ту заврши целокупно образовање, а виша гимназија са стручном школом да сачињава другу целину, и да нижа гимназија с основном школом служи као приправни завод за ове више школе. Он је противан понављању науке у вишим разредима. Немачки језик да се учи само у нижој гимназији, а латински језик у вишој гимназији, но са већим бројем часова да се може довољно изучити.

Живојин Симић вели да број часова треба одредити према материјалу, који се мора изучити.

Петар Ђорђевић каже да се треба обазрети на везу између основне школе и гимназије и на карактер гимназијске наставе, па према томе треба одређивати број часова и разреда.

Архимандрит Нестор говори против великог броја часова.

Милован Маринковић жели да лекари кажу, колико часова ученици могу дневно провести у школи, а да не оштете здравље.

Др. Докић каже да у нижој гимназији не треба више од 4 сата умнога рада, а у вишој гимназији 5 часова, перачунајући ту гимнастику и певање. Он жели да се што пре поправе школске зграде.

Др. Л. Лазаревић слаже се с мишљењем Др. Докића и вели да у поднесеном прилогу и нема много часова за умни рад.

Г. Министар одговара др. Докићу, да се прописана правила о

школским зградама мало по мало изврнују; то важи нарочито за нове зграде које се сада граде. — За тим оглашује да је начелна дебата свршена и прекида седницу за четврт сата.

После одмора отпочела је специјална дебата.

1. Хришћанска наука.

Др. Докук предлаже да се наука хришћанска учи само у нижој гимназији и то у прва два разреда по 2, и у даљим разредима по 1 час недељно.

Карук каже да је морално васпитање важније од интелектуалног. Он палази да у народу нашем морал слабо стоји и потврђује то примерима. Из извештаја управника средњих школа од прошле године види се, вели, да наука хришћанска није имала никаква утицаја на морал ђачки, а то долази од погрешна метода предавања. Ни у народу нема религиозности, него место тога има много празноверица. Морал је производ друштвене потребе; он је лако појмљив свакоме. У хришћ. науци обраћа се већа пажња на веру него на морал. Тамо се учи еврејска историја и неке неразумљиве догме, које ни сами свеци нису могли решити, него су узимали у помоћ длан. Наука и вера много се сударају. Идентификујући морал с вером слаби се и морал код ђака. С тога би место хришћ. науке требало ставити хришћански морал и историју хришћанства, и то да се предаје без и каквих догама и без конфесионалног додатка. Позива се у том погледу на Француску наставу. — На послетку жели, да се то предаје са по 1 часом у целој нижој гимназији. (Васпитач.) (Наставиће се.)

ИЗ ПИСМА ЈЕДНОГ УЧИТЕЉА. *)

Прочитавши Ваш цењени чланак под насловом: „Спремајмо синове за учитеље и свештенике“ у 17. бр. од 1. Септ. о. г. (1880.) учинило ми се, да нисам сâм учитељ, да је учитељско звање припознато и награђено у нашем народу, и да нисам учитељ, то моја два синчића, која имам зацело да бих дао, да буду учитељи; по увидевши да се рад учитељски ницако не припознаје, учитељ се слабо плаћује, више да има на селу један писар, који је свршио две три ђимназијалне класе — части и поштовања, да се више поштује један кајишар чивутип по учитељ, то ми је зацело то звање мрско и ја бих, да сам знао, да ће ми тако бити као учитељу, сто пута већма волео бити какав нотарон, јер би свршио још мање наука, на практиковао код нотароша и временом и трудом могао бих положити испит и бити нотарош, а овако сам као учитељ нотарошев слуга, јер по много општина нотарош и у каси манипулише, па где се учитељ плаћа из политичне општине, ту кад хоће плаћу да добије, мора молити нотароша и касира, па кад они хоћеду, они му даду, а кад неће, они не даду.

Ја од како сам пошао у приправнички завод имао сам јако воле на учитељско звање, при том не пијем никаквих алкохоличних пића ни дан данашњи, већ чисту воду и млеко, не пушим, не картам се и свако

*) То писмо добили смо још прошле године, али га нисмо хтели тада да саопштите. Сад му дајемо места као згодној илустрацији уз чланак на челу листа. У.

www.unilib.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

место избегавам, које би народ и децу на саблазан обраћало. А за доказ да ја љубим нашу свету веру и цркву могу навести, што кад су за време мога бављења у Н. школе комуналне, мени је било забрањено од стране „Школског комуналног Надзорништва веронауку предавати, ја сам ју тајом предавао. У цркву многи учитељи нису хтели да иду да поје, ја сам ишао навек редовно и неизоставно, школу сам држао најтачније, па каква ми је била награда? Плату никад несам имао уредно, већ увек после три четир месеца, а кад год је прошло и по осам месеци без плате. А при испиту сам чапћен од комисије школске, за што сам ово учио? па оно? шта ће то? и т. д.

А што је најглавније ја сам лане тражио по године штације учитељске, пак нигде нашао нисам, и ишао сам на неколико места да се препоручим, па сам свуд пронао, а то за то, што ја нећу да пијем са општинарима, ма да се ја одричем да не пијем, и да ми можемо и без пића лепо живети, бадава је то бивало свуда, а на много су ми места казали у очи, а и преко других, шта ће нама таки учитељ, кад неће ништа да пије? Што је још главније, ја сам од природе доста слаб и имам и глас слаб, појање пак знам врло добро и не стидим се многих учитеља. Ама имам слаб глас и где год отидем, да се препоручим за учитеља, а ја пронаднем, јер немам јак глас. Који је много слабији од мене и ма какав испадне, а ја пронаднем, многе пак општине ишту, да се учитељи препоруче и без тог не иде.

Искао сам се лане у Врбас, Куман, Септу, Даљ, Чаково, Перлез, Карлово, Ириг, и т. д. Ове године у Врањево, Мајиш, Чоку и т. д.

Лане сам добио од председника Даљске општине писмо следећег садржаја: „Као компетент на ово место, имате следеће изразити: да ли сте ожењени или нисте.“ Тако је исто писмо и М. Ј. одатле добио, он јави да није ожењен и тако он добије Даљ. Није ли то дакле трговина са учитељи, које просто довађају на пробу као неке животиње? Ја сам процао на два три места зато, што сам ожењен, а да сам нежењен, боли бих изглед имао. Јадни учитељи смо ми, ми поред толиких места у школском листу неможемо да добијемо штације, или зато што имамо слаб глас, или за то што не пијемо алкохоличних пића, или за то што смо ожењени.

Ја се трудим и дан и ноћ на школем раду и о том мислим, како ћу школу да унапредим, ал бадава је, кад не могу да добијем општину где бих могао што делати, већ пре Н. са 400 ф., а сад Ч. са 200 ф. нешто жита, јечма и 3 ланца земља, и ја видим, ако оваква управа остане, да ја нигда штације лане добити нећу, ма да се трудим јако, ал немам с' киме и нема ми ко рад да уважи. Свуд се сад гледа, имали учитељ јак глас, а рад се његов не оцењује у ништа, већ ко има јак глас, па може ићи од свечара до свечара, па се дерати, а кад што и у кафану, тај може добро проћи на повећем селу, а по варошима и варошницама ко имаде пријатељства. Ја пак од сиромашних родитеља и ниског рода немам ни пријатељства великог, дакле на сваки начин морам пропадати у најгори мести и са најгором платом. Ја не идем на то, да се установи закон да учитељ не поји у цркви, јер ја врло водем појати и уживам у нашим духовним светим песмама црквеним, по противан сам, зашто да ја

само зато, што имам слаб глас не могу бити у мало бољим општинама учитељ. Да се гледа на сведочбе при избору учитеља, онда би било за цело и више учитељских приправника у препарандији, а томе није криво то, што су сада 3 разреда препарандије, јер који има на то вољу, тај би учио на ма било и четири разреда, већ то су криве злоупотребе при избору учитеља, јер по мом искуству, а тако и других учитеља, данас ко хоће да буде учитељ, мора имати ове особине: 1.) Мора имати јак глас за појање. 2.) Мора бити неочењен, због у неки мести девојака. 3.) Мора бити доста леп. 4.) Мора имати пријатељства. 5.) Мора имати и новца, да гдегод плати алдумаш. 6. Мора ради горњих тачака ићи да се препоручи. На сведочбе се најмање гледи, и тек гдегод се деси, да се по правди поступа. Дакле то одклоните од општина, да то не раде, пак ће приправника бити доста, кад знају да ће им се временом труд увенчати лепом наградом.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Школски савет) сазван је за 10. септ. у Ср. Карловце.

(Из Шајкашке.) Чујемо, да школски инспекторат бачке жупаније код надлежног места живо на томе ради, да се сви школски фондови у Шајкашкој, из којих се поместне основне школе издржавају и којима сада по комуналном школском закону у првој линији местни школки одбори управљају, уступе политичним општинама на газдовање. Ово с тога, што се многи учитељи жалише и жале на неуредно примање плате. Тиме дакле мисли школско надзорништво да осигура и онако јадне у Шајкашкој учитељске плате. Али ко ствар ближе познаје, не може се слагати са сл. инспекторатом. Ваља само школске одборе озбиљно позвати и одговорним их учинити, да увек тачно годишње камате куне а неплатишма и капитал откажу, као што то чине и остале управе фондова и новчаних завода, а не да остају од више година неплаћене камате и претегну и главницу. Ето тако се може доскочити неуредном издавању плата учитеља у Шајкашкој. Осим тога ваља настојати, да срезке и општинске власти и у ствари, а не само на папиру (у комун. школском закону) утерују школску камату, па неће бити жалбе и нереди. Тако, а нипошто уступати школску имаовину општинама, у то море бездано. Жалосно, ал је истина, да већина општина шајкашких после разграничења једна од друге материјално лоше стоје: опале, задужене, уназађене. Та ни општински часници а камо ли пандури и остала чељад по више месеца не примају плату. Да ли са неваљалства чијег, или немарности, или још што горе нећемо овде да наводимо. Само је истина, да је све замршено, задужено, и с тога истраге, суспендације и провизорије општинских часника. Па шта би тужан било још, да се општинама предаду и школски фондови; неби им довољни били, да загуше дугове " размирице њихове. Епо томе доказа са такозваним Grenzfond — овима, који су при развојачењу бивше границе уступљени општинама на руковање, а да камату од тих „само на просветне цели могу трошити“ а овамо су исти фондови баш у највећим општинама без пуциларне сигурности међу се подељени или у општини потрошени. Ко ми ово порекне, порекао ми је све горње. — Све

www.unlib.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ово, нека је на знање многој браћи учитељима, особито онима ван бивше уг. војене границе, који кад оно пре три године власти амо у Шајкашкој и Банату војеном комуналише школе мислише, е ће овамо учитељске плате уредно тећи, е ће реда школског бити, јер ће власти политичне заповедати. Али од свега тога ето ништа!

(*Предавања у српској учитељској школи у Карловцу*) ове године не ће почети 1. Септембра, као што је то до сада било, него 1. Октобра по ст. кал. Услови за примање приправника и приправница исти су као и у Сомбору. Штипендија има за ову гк. годину уражњених 13 из српских народних фондова по 80 фр. и 2 из закладе Мушицкове по 120 фр.

(*Прво српско забавиште.*) Добили смо из Вршца „обзнању“, којом се навешћује отварање забавишта. Као управитељ истог потписује се Миша Т. Фрачковић, српски учитељ у Вршцу.

(*Домаћа индустрија у Угарској*) налази се, особито што се железних ручних радова тиче, у лепом цвету, као што је јасно показала летошња земаљска изложба те индустрије у Будапешти. Највише привукоше том приликом на себе пажњу красни ћилимови и остали ткачки послови српских и румуњских жена. У том се погледу одликовала највише на изложби торонталска жупанија, где се с великом хвалом помињу и радови српске народне женске школе у Бечкереку, који су били тамо изложени и за које је учитељица гђца Нимфадора пл. Ђорђевића одликована медаљом. Тај успех дао је повод, да влада намерава сада да оснује ткачке школе у Бечкереку и Кикинди са четири разбоја. — Сомборска црквено-школска општина дала је гђци С. Јорговићки, учитељици женског рада у вишој девој. школи и у пренарандији, 50 фр., да може да оде у Будапешту, те да види горњу изложбу.

(*За председника „Матице српске“*) изабран је у редовној годишњој скупштини главни референт српско-народних школа др. Ђорђе Натошевић, а за подпредседника професор новосадске гимназије др. Ђорђе Дера. Из исте скупштине расписала је „Матица“ више награда из фонда Јована Нике и из закладе Јована Остојића и жене му Терезије рођ. Зозукове. Из те последње закладе расписана је награда од 50 дуката за дело: „Каква ваља да је Српкиња у кући и у друштву?“ Рок 31. децембар 1882.

(*За директора беошког педагогијума*) наименован је др. Е. Ханак. Педагогијум ће се сасвим реорганизовати.

(*Средишно друштво учитељских задруга у Чешкој*) сазвало је за 28. септ. по нов. кал. у Праг главну скупштину делегата учитељских задруга.

Р А З Н О.

(*Невен у опасности!*) Поносу наше периодичне књижевности, дечјем листу „Невену“, што га уређује први српски песник др. Ј. Јовановић Змај, прети опет опасност, да увене са слабог одзива српске публике. За друго полгође није се јавило више до 300 и неколико претплатника, а за опстанак листа требало би да их је најмање 800. Апелујемо на родољубље гг. учитеља, да осигурају и са своје стране опстанак „Невена“ побуђивањем на претплату како појединих тако нарочито и општина!

(Књижевност.) „Наука о геометријским облицима“ од М. Петровића изишла је у четвртом издању накладом књижаре браће Јовановића у Панчеву. Ово четврто издање сасвим је измењено и умножено, на што обраћамо највише пажњу гг. учитеља. — Иста књижара издала је даље још и ове књиге: „Друга читанка за II. разред основнијех школа. Саставио Стево Чуцурило,“ цена 24 нов.; „Настава у женским ручним радовима. Упутство за учитељице и матере српске. По Габријели Хилард, Јелисавети Вајсебах и другима извео П. Деснотовић,“ цена 1 фр.; „Немачки буквар за српске основне школе саставио Младен Средојевић,“ који је одобрен као школска књига од школског савета. Цена је буквару 15 нов. — Добра је идеја књижаре браће Јовановића, што издаје у поједине књижице сабране народне песме о нашим јунацима. Досад изађоше „Бановић Страхивица,“ „Сибивић Јанко“ и „Војводе Јакшићи.“ Цена је свакој књижици 15 нов., а уз сваку иде по једна слика и тумач страних речи. — Штампарија А. Пајевића у Новоме Саду издала је „Успомене из горње крајине. Путне белешке из год. 1880. Написао Владимир Красић.“ Почетак тих занимивих и поучних путничких бележака излазио је у бившој „Вечерњачи.“

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

Мита Живковић постављен је за професора лат. језика на гимназији у Београду. За средскошколског надзорника у Метковићу наименован је надучитељ свештеник Јосиф Габрић, а за средскошколског надзорника у Макареској грађански учитељ Драгутин Загар. Учитељ у Пригу Илија Радивојевић постављен је рав. учитељем оште пучке школе у Пригу. За салашке учитеље у Сомбору изабрани су бивши ранчевачки учитељ Петар Тоналовић, сврш. приправник Коста Драгосаван и пр. учитељ у Пачетињу Јован Хорват. Сврш. приправница Софија Сабовљевића наименована је пр. учитељицом у Лединци, а Стеван Радић пр. учитељем у Трипљу. Сврш. приправница Олга Стојановића изабрана је за учитељицу у Батоњи, а сврш. приправница Љубица Риговљева за учитељицу у Уљми. Сврш. приправник Никола Ралић наименован је пр. учитељем у Грку. Драгомир Путник изабран је за учитеља у Надлаку.

УПРАЖЉЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

- Тражи се 2 учитеља у Надаљу. Плата 350 ф., стан и огрев. Рок до 30. сеп. по нов. кал. Молбенице мађарски писане шаљу се управном одбору бачке жупаније у Сомбор.
- Тражи се учитељски помоћник у Баји на годину дана. Плата 300 ф. и 100 ф. станарине. Иште се уз молбеницу и лична пријава цркв. школском одбору у Баји.
- Тражи се учитељ у Чоки. Плата 200 фор., 3 лавца земље, 20 пожунаца жита, 20 пож. јечма и кукуруза, од великог погребца 1 ф., од малог 50 н., стан и огрев. Рок до 20. септ. Молбенице се шаљу школском одбору у Чоки.
- Тражи се учитељ у Пивница. Плата је 105 ф., по сесије земље, 4 и по јутра јаронке земље, 25 мерова жита, 41 фунту соли, 100 фунти говеђине, 16 фунти свећа, 3 хв. дрва, 3 хв. сламе, 1 меров насуља, гувно и стан. Од угона 50 н. Рок до 20. септ. Молбенице се шаљу мес. шк. одбору у Пивница (Бачка).
- Тражи се учитељ у Суботинту. Плата 350 ф., стан и 10-2 к. м. дрва. Рок до 30. септ. по новом кал.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. Л. М. пом. учитељу у Кришчевци. За целу ову годину имате да платите 1 ф. 50 н. Дојакониће бројеве смо Вам послали. — Г. О. З. у Добровићу. Преплата Ваша намирена је за целу ову годину. Број 15. смо послали. — Г. дру. Ј. Ј. З. у Бечу. Позив нам је стигао касно, кад је већ лисг био сложен, те жалимо, да Вам не могосмо потпуно испунити жељу. Накладној штампарији стојаћемо радо на услузи размишљањем позива на претплату уз наплату поштарине. Уредништво неће ни од сада престајати, да топло препоручује на све стране „Невен.“

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.**